

**ПРОФЕСІЙНА «Я-КОНЦЕПЦІЯ» ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК
ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ І ОСНОВА ПОБУДОВИ МОДЕЛІ
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ**

Сучасні тенденції в суспільстві і темпи його розвитку такі, що система дошкільної освіти потребує нової особистості педагога, орієнтованої на постійне самовдосконалення через саморозвиток і самоосвіту. У той же час аналіз якісного складу педагогічних кадрів закладів дошкільної освіти найчастіше свідчить про неповну відповідність освітнього рівня педагогічних працівників. Нерідко в професію приходять люди, які не завжди представляють особливості праці і не в повній мірі усвідомлюють рівень відповідальності. У такій ситуації перед керівником установи, яка прагне до постійного підвищення якості дошкільної освіти, постає складне завдання - без відриву від навчального процесу в закладі дошкільної освіти не тільки озброїти вихователя необхідними професійними вміннями та навичками, а й сприяти формуванню його професійної свідомості.

Швидко розвиваючі освітні технології вимагають від сучасного вихователя дошкільної освіти постійного прагнення до самовдосконалення. На перший план виходять такі компетенції вихователя дошкільної освіти, як аналітичне мислення, здатність до творчого самовдосконалення, орієнтованість на визначення маршруту професійного саморозвитку.

Тому ми хочемо теоретично обґрунтувати необхідність цілеспрямованого управлінського впливу на процес формування професійної Я-концепції вихователів дошкільної освіти як основи професійного розвитку педагогічних кадрів закладу дошкільної освіти.

Для цього необхідне вирішення наступних завдань:

- 1) розкрити сутність професійної «Я-концепції» вихователя дошкільної освіти як об'єкта управління;
- 2) визначити зміст процесу управління формуванням професійної «Я-концепції» вихователя дошкільної освіти;
- 3) виявити напрямки формування професійної «Я-концепції» вихователя дошкільної освіти як основи професійного розвитку.

У той же час аналіз наукової літератури свідчить, що процес управління формуванням професійної «Я-концепції» саме вихователів дошкільної освіти в після вузівський період практично не вивчений. Про фактори, що визначають змістовну сторону професійної самосвідомості вихователя дошкільної освіти, пише І. В. Конорюкова в статті «Розвиток самосвідомості вихователя дитячого садка в процесі його професійного становлення» [1, с. 5]. Однак в даному дослідженні процес формування професійної самосвідомості розглядається як опосередкований, що відбувається під впливом професійної діяльності, а не як результат цілеспрямованого управлінського впливу.

Професійна «Я-концепція», як фундаментальний елемент свідомості вихователя дошкільної освіти, проявляється в сформованості уявлень у педагога про сутність, характер, структуру професійної діяльності, її значущості для

суспільства. Саме професійна самосвідомість забезпечує гармонійне єднання внутрішнього змісту і її зовнішньої реалізації у професійній діяльності. Під впливом різноманітних аспектів соціального впливу, протягом усієї професійної діяльності професійна «Я-концепція» формується як обов'язковий і завжди унікальний результат психічного розвитку особистості.

З накопиченням професійного досвіду відбувається розвиток особистості вихователя дошкільної освіти, який впливає на перетворення усієї професійної діяльності, поглиблення і розширення її розуміння. Перетворення професійної діяльності, її якісно новий рівень призводять до подальшого особистісного росту, духовного збагачення, що наповнює професійну діяльність новим змістом, [2, с. 97]. Відповідно, навіть вихователь дошкільної освіти який практично досконало володіє необхідними професійними вміннями та навичками, потребує постійної роботи із самовдосконалення своєї професійної самості, з одного боку, з метою профілактики професійного вигорання, з іншого - для підтримки позитивного професійного образу.

Беручи той факт, що професійна «Я-концепція» – це система, що розвивається, було зроблено висновок, що її можна цілеспрямовано формувати, створюючи для цього певні умови.

Виходячи з положення Бернса про те, що «Я-концепція» – це не тільки те, що являє собою, індивід, а й те, що він думає про себе, як дивиться на свій діяльний початок і можливість розвитку в майбутньому [3, с. 30], був зроблений висновок про те, що в процесі формування професійної «Я-концепції» є відправні точки, на які можна впливати за допомогою цілеспрямованого впливу.

У структурі професійної «Я-концепції» як об'єкта управління, виходячи з різноманітних підходів трактування поняття «професійна «Я-концепція», можна виділити наступні компоненти:

- сприйняття педагогом ролі професії «Вихователь дошкільної освіти» в суспільстві і засвоєння пов'язаних з особливостями професії стереотипів;
- уявлення вихователя дошкільної освіти про себе як про професіонала і інших людей свого професійного суспільства;
- ідентифікація себе з ідеальною моделлю професійної поведінки;
- суб'єктивна інтерпретація оберненого зв'язку про себе від більш компетентних колег;
- направленість на самореалізацію і само актуалізацію в професійній діяльності.

Кожна з перерахованих складових охоплює певні фрагменти тієї складної і багатогранної структури, яка властива відношенню особистості до себе як професіонала, вихователю дошкільної освіти як основоположнику педагогічної діяльності.

З огляду на той факт, що процес формування професійної «Я-концепції», як правило, є неусвідомлюваним, мета управління формуванням професійної «Я-концепції» – досягнення кожним вихователем дошкільної освіти повного усвідомлення і розуміння своєї професійної самості, забезпечення керованості та контрольованості даного процесу і побудова на цій основі моделі свого професійного розвитку. Для цього керівнику установи дошкільної освіти необхідно

створити оптимальні умови, що сприяють усвідомленню педагогом значущості його праці, ролі і цінності професії для суспільства, стимулювати прагнення педагогів до активного професійного саморозвитку.

Таким чином, процес управління формуванням професійної «Я-концепції» передбачає цілеспрямовану, комплексну, інтегровану роботу по створенню умов для формування адекватного образу професійного «Я» і розробці на його основі моделі професійного саморозвитку.

Усвідомлення педагогом свого професійного «Я», його специфічних характеристик, рівня відповідності ідеальному образу представника професії, обумовленого професіограмою, допоможе вихователю дошкільної освіти та його керівнику створити модель управління професійним розвитком на основі особистісно орієнтованого підходу при організації роботи з педагогічними кадрами. Врахування особливостей професійної «Я-концепції» вихователя дошкільної освіти при плануванні методичної роботи буде сприяти професійній адаптації, допоможе виявити внутрішні причини бар'єрів педагогічної діяльності, дозволить оцінити причини професійної успішності і стимулювати професійний розвиток.

Побудова методичної роботи з педагогічними кадрами на основі розуміння особливостей професійної «Я-концепції» сприятиме виявленню та розвитку тих якостей, які особливо затребувані в сучасній дошкільній освіті: готовність до інноваційної діяльності, прагнення до участі в освітніх проектах, аналітико-прогностичний підхід до побудови освітнього процесу, зміцнення у себе ресурсу «успіху» і впевненості в своїх силах.

Очевидна потреба у використанні нових методів і прийомів роботи з педагогічними кадрами закладів дошкільної освіти, які спрямовані на формування професійної самосвідомості, наближеного до ідеального професійного «Я», відповідно запитам сучасного суспільства, вимогам професії, що стимулюють активний професійний розвиток, орієнтований на підвищення якості дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Конорюкова, І. В. Розвиток самосвідомості вихователя дитячого садка в процесі його професійного становлення / І. В. Конорюкова // Вісник ТвГУ. – 2010. – № 10. – С. 102-110.
2. Бережнова, Л. М. Формування навик2. Бережнова, Л. М. Формування навичок професійного самоаналізу у студентів / Л. Н. Бережнова // Армія і суспільство. – 2014.– № 4. – С. 97 – 106.
3. Бернс, Р. Розвиток Я-концепції і виховання / Р. Бернс. – М.: Прогрес, 1986. – 420 с.
4. Рікель, А. М. Професійна Я-концепція і професійна ідентичність в структурі самосвідомості особистості [Електронний ресурс] / А. М. Рікель // Психологічні дослідження. – 2011. – № 3. – С. 17. – Режим доступу: <http://psystudy.ru/num/2011n3-17/486-rikel17.html>. - Дата доступу: 15.12.2018

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>